Province of the
EASTERN CAPE
EDUCATION

NASIONALE
SENIOR SERTIFIKAAT

GRAAD 10

NOVEMBER 2018

REKENINGKUNDE V1

PUNTE: **150**

TYD: **2 uur**

Hierdie vraestel bestaan uit 11 bladsye en 'n 10-bladsy antwoordeboek.

INSTRUKSIES EN INLIGTING

Lees die volgende instruksies aandagtig deur en volg dit noukeurig.

1. Beantwoord AL die vrae.
2. ʼn Spesiale ANTWOORDEBOEK word voorsien waarin jy AL die vrae moet beantwoord.
3. Toon ALLE bewerkings om deelpunte te verdien.
4. Jy mag ʼn nieprogrammeerbare sakrekenaar gebruik.
5. Jy mag ʼn donker potlood of blou/swart ink gebruik om die vrae te beantwoord.
6. Alle bewerkings moet tot EEN desimale plek getoon word, waar van toepassing.
7. ʼn Uiteensetting van die vrae word voorsien. Probeer om by die voorgestelde tyd vir die beantwoording van elke vraag te hou.

VRAAG 1: 35 punte; 30 minute	
Onderwerp van vraag:	**Hierdie vraag integreer:**
Rekeningkundige konsepte, Ontleding van transaksies	**Finansiële rekeningkunde** • Rekeningkundige konsepte • Rekeningkundige vergelyking

VRAAG 2: 35 punte; 30 minute	
Onderwerp van vraag:	**Hierdie vraag integreer:**
Etiek, Loonjoernaal, Interne beheer	**Finansiële rekeningkunde** • Hulpjoernaal **Bestuur van hulpbronne** • Etiek • Bestuur van arbeid

VRAAG 3: 40 punte; 30 minute	
Onderwerp van vraag:	**Hierdie vraag integreer:**
Notas tot finansiële state, Balansstaat	**Finansiële rekeningkunde** • Notas tot finansiële state; Balansstaat **Bestuur van hulpbronne** • Bestuur van bates

VRAAG 4: 40 punte; 30 minute	
Onderwerp van vraag:	**Hierdie vraag integreer:**
Rekeningkundge konsepte, Interpretasie van finansiële state	**Finansiële rekeningkunde** • Konsepte; Interpretasie van finansiële state **Bestuur van hulpbronne** • Beheer van terugsendings, fondse en wins

FORMULEBLAD GRAAD 10

$$\frac{\text{Bruto wins}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$$

$$\frac{\text{Bruto wins}}{\text{Koste van verkope}} \times \frac{100}{1}$$

$$\frac{\text{Netto wins}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$$

$$\frac{\text{Bedryfsuitgawes}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$$

$$\frac{\text{Bedryfswins}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$$

$$\frac{\text{Netto wins}}{\text{Eienaarsbelang}} \times \frac{100}{1}$$

Bedryfsbates : Bedryfslaste
(Bedryfsbates - voorraad) : Bedryfslaste
Totale bates : Totale laste

VRAAG 1: REKENINGKUNDIGE KONSEPTE EN REKENINGKUNDIGE VERGELYKING

(35 punte; 30 minute)

1.1 REKENINGKUNDIGE KONSEPTE

Kies die regte antwoord uit die alternatiewe voorsien. Skryf slegs die letter (A–D) langs die nommer (1.1.1–1.1.5) in die ANTWOORDEBOEK neer. byvoorbeeld 1.1.6 D

1.1.1 Telefoon is ŉ ... rekening.

A balansstaat
B bate
C uitgawe
D inkomste (1)

1.1.2 Persone wat aan die besigheid geld skuld, staan bekend as ...

A debiteure.
B krediteure.
C bankiers.
D groothandelaars. (1)

1.1.3 Watter van die volgende is **nie** ŉ nie-bedryfsbate nie?

A Grond en geboue
B Handelsvoorraad
C Voertuie
D Toerusting (1)

1.1.4 Wins gegenereer deur die besigheid sal altyd ... vermeerder.

A eienaarsbelang
B bates
C krediteure
D kontant (1)

1.1.5 Watter brondokument word gebruik om goedere wat op krediet aangekoop is, aan te teken?

A Oorspronklike faktuur
B Duplikaat faktuur
C Kwitansie
D Tjekteenblad (1)

Kopiereg voorbehou

1.2 REKENINGKUNDIGE VERGELYKING

Die bankrekening het ŉ **gunstige** saldo, tensy anders aangedui.

GEVRA:

Ontleed die gegewe transaksies. Noem die interne brondokument; die algemene grootboekrekening om te debiteer en krediteer asook die invloed van die transaksie op die rekeningkundige vergelyking.

INLIGTING:

1.2.1 Die eienaar het sy kapitaalbydrae verhoog deur ŉ elektroniese oordrag van R180 000 na die onderneming se lopende rekening te maak.

1.2.2 Koop ŉ rekenaar by DD Tegnologie. Reik ŉ tjek ter waarde van R3 800 uit.

1.2.3 Verkoop goedere op rekening aan W Willie vir R2 800. ŉ 25% winsopslag op kosprys is toegepas.

1.2.4 Koop goedere op rekening by NZ Handelaars vir R6 000 min 15% handelskorting.

1.2.5 Ontvang ŉ tjek van W Willie (sien nr. 1.2.3) na aftrekking van 5% korting. Die bank het ŉ ongunstige saldo. (30)

[35]

Kopiereg voorbehou

VRAAG 2: ETIEK, INTERNE BEHEER EN LOONJOERNAAL

35 punte; 30 minute

ETIEK

2.1 Kies ŉ stelling uit KOLOM B wat by die etiese beginsel in KOLOM A pas. Skryf slegs die letter (A–G) langs die nommer (2.1.1–2.1.5) in die ANTWOORDEBOEK neer.

BEGINSEL		STELLING	
2.1.1	Dissipline	A	Die vermoë om voort te gaan as ŉ lonende besigheid
2.1.2	Leierskap	B	Deelname aan sosiale- en ekonomiese welsynsprojekte
2.1.3	Regverdigheid	C	Opregte toewyding en ŉ goeie werk etiek
2.1.4	Volhoubaarheid	D	Die regte van verskeie groepe word gerespekteer
2.1.5	Verantwoordelikheid	E	Beskikbaarstel van beleidsdokumente oor die hantering van moreel sensitiewe sake
		F	Van elke personeellid word verwag om verantwoordelikheid te aanvaar vir sy/haar dade
		G	ŉ Kultuur van goeie etiese beginsels begin met die stel van 'n voorbeeld

(5)

2.2 Lees die paragraaf en beantwoord die vrae wat volg.

KLEIN BESIGHEDE MISLUK IN DIE BETALING VAN LEEFBARE LONE

'Meer as ŉ derde van Suid-Afrika se klein besighede betaal hul werknemers minder as die minimum loon (soos bepaal deur die regering). Dit is gebaseer op ŉ ondersoek by 1 744 werkplekke in hierdie sektor waar bevind is dat slegs 65% aan die vereistes voldoen het.'

2.2.1 Waarom stel die regering minimum lone vas? (2)

2.2.2 Beskou jy die optrede van hierdie besighede as eties? Motiveer jou antwoord. (3)

2.3 **INTERNE BEHEER EN LOONJOERNAAL**

Super Skoon Skoonmaak Dienste is ŉ klein besigheid wat skoonmaakdienste lewer aan ander besighede in die Nelson Mandela Metropool.

Super Skoon Skoonmaak Dienste het onlangs klagtes ontvang van verskeie kliënte. Daar word beweer dat die skoonmakers dikwels in die kleedkamers vergader en daar rook en dat hul produktiwiteit nie op standaard is nie.

GEVRA:

2.3.1 B Mills is gereeld laat vir werk en loop vroeg op ŉ Vrydag. Watter stappe kan die eienaar van Super Skoon Skoonmaak Dienste doen om te verhoed dat dit ŉ gewoonte van sy personeel word? (3)

2.3.2 Noem TWEE interne beheermaatreëls wat die eienaar van Super Skoon Skoonmaak Dienste kan implementeer in reaksie op die klagtes ontvang oor rook in publieke areas en die swak produktiwiteit van sy personeel. (4)

2.3.3 Stel die Loonjoernaal vir die week geëindig 26 Oktober 2018 op. (18)

INLIGTING:

A Uittreksel uit die bywoningsregister op 26 Oktober 2018.

BYWONING	WERKNEMER	N KUNENE	A XAXA	B MILLS
MAANDAG	TYD IN	07:00	08:00	08:30
	TYD UIT	12:00	13:00	12:00
	TYD IN	13:00	14:00	13:00
	TYD UIT	17:00	17:00	16:00
DINSDAG	TYD IN	06:00	08:00	08:00
	TYD UIT	12:00	13:00	12:00
	TYD IN	13:00	14:00	13:00
	TYD UIT	17:00	17:00	17:00
WOENSDAG	TYD IN	06:00	08:00	08:30
	TYD UIT	12:30	13:00	12:00
	TYD IN	13:30	14:00	13:00
	TYD UIT	17:00	17:00	16:00
DONDERDAG	TYD IN	07:00	08:00	08:00
	TYD UIT	13:00	13:00	12:00
	TYD IN	14:00	14:00	13:00
	TYD UIT	18:00	17:00	17:00
VRYDAG	TYD IN	08:00	08:00	08:00
	TYD UIT	12:00	13:00	14:00
	TYD IN	13:00	14:00	-
	TYD UIT	16:00	17:00	-
TOTALE URE GEWERK:		**45**	**40**	**35**

B Super Skoon Skoonmaak Dienste pas die volgende toe:

- Gewone loontarief, R20/h
- Gewone werkweek, 40 uur
- Oortydtarief, 1,5 maal die normale loontarief

Aftrekkings:

- LBS – 18% van bruto loon
- WVF – 1% van bruto loon
- Wees Seker Pensioenfonds – 8% van basiese loon

Bydraes:

- WVF – 1% van bruto loon
- Pensioenfonds – R2 vir R1 basis

35

VRAAG 3: NOTAS TOT DIE FINANSIËLE STATE EN BALANSSTAAT

40 punte; 30 minute

Die inligting voorsien het betrekking op Wêreldwye Handelaars vir die finansiële jaar tot 28 Februarie 2018.

GEVRA:

TOON ALLE BEWERKING OM DEEPUNTE TE VERDIEN.

3.1 Stel die volgende notas tot die finansiële state op:

- Vaste bates (10)
- Voorraad (3)
- Handels- en ander ontvangbares (4)
- Handels- en ander betaalbares (6)

3.2 Stel die Balansstaat op 28 Februarie 2018 op. (17)

INLIGTING:

Voor-aansuiweringsproefbalans op 28 Februarie 2018

Balansstaatrekeninge-afdeling	**Debiet**	**Krediet**
Kapitaal		205 546
Onttrekkings	35 000	
Grond en geboue	150 000	
Voertuie	85 000	
Toerusting	50 000	
Opgehoopte waardevermindering: Voertuie		25 260
Opgehoopte waardevermindering: Toerusting		20 200
Vaste Deposito: Oostelike Bank (9% p.j.)	25 000	
Debiteurekontrole	26 882	
Bank	15 000	
Handelsvoorraad	31 440	
Wisselgeld	600	
Kleinkas	300	
Lening: Bid Bank (8,5% p.j.)		120 000
Krediteurekontrole		32 860
Nominale rekeninge-afdeling		
Verkope		433 900
Koste van verkope	245 819	
Debiteure-afslag	2 680	
Huurinkomste		38 000
Rente op lening	6 990	
Fooi-inkomste		70 235
Advertensies	8 384	
Salarisse en lone	155 000	
Telefoon	3 995	

Water en elektrisiteit	3 385	
Versekering	12 000	
Skryfbehoeftes	3 459	
Oninbare skuld	4 557	
Bankkoste	2 988	
Korting toegestaan	2 455	
Korting ontvang		2 260
Rente op vaste deposito		889
Afleweringskoste	3 766	
Oninbare skulde ingevorder		550
	874 700	874 700

Aansuiwerings en addisionele inligting:

1. Die vaste deposito is op 1 Julie 2017 vir ŉ tydperk van vier jaar belê. Maak voorsiening vir die uitstaande rente.

2. Die leningsooreenkoms bepaal dat paaiemente van R20 000 jaarliks op 31 Augustus betaal word. Suiwer die rente aan.

3. Langeni Handelaars huur sedert 1 Julie 2017 kantoorruimte. Huur is tot einde April 2018 ontvang.

4. Volgens ŉ fisiese voorraadopname is die volgende voorhande:
   - Handelsvoorraad 31 918
   - Skryfbehoeftes 315

5. Waardevermindering vir die jaar is as volg:
   - Voertuie teen 20% per jaar op die verminderde saldo metode. ŉ Voertuig met ŉ kosprys van R40 000 is op 1 September 2017 aangekoop en korrek aangeteken.
   - Toerusting teen 15% per jaar op kosprys.

6. Gedurende die jaar is ŉ ekstra stoorkamer teen ŉ koste van R20 000 aangebou. Hierdie transaksie is aangeteken.

40

VRAAG 4: REKENINGKUNDIGE KONSEPTE EN ONTLEDING EN VERTOLKING VAN FINANSIËLE STATE

40 punte; 30 minute

4.1 REKENINGKUNDIGE KONSEPTE

Kies die regte woord uit die lys voorsien vir elk van die stellings gegee.

Likiditeit; solvensie; winsgewendheid; opbrengs op belegging

4.1.1 Hoe doeltreffend ŉ onderneming is.

4.1.2 Of die eienaarsbelang elders beter beloon sal word.

4.1.3 Hoe stabiel die onderneming is om op die langtermyn te kan oorleef.

4.1.4 Of die onderneming in staat is om sy korttermyn-skuld te betaal. (4)

INTERPRETASIE VAN FINANSIËLE STATE

4.2 SWIFT HANDELAARS

Die onderstaande inligting verwys na Swift Handelaars op 28 Februarie 2018. Vergelykende syfers van die vorige jaar word voorsien.

GEVRA:

ŉ Formuleblad is voorsien.

Alle bewerkings moet tot EEN desimale plek getoon word.

Bereken die volgende verhoudings vir 2018 en lewer kommentaar soos aangedui:

4.2.1 Bedryfsverhouding (6)

4.2.2 Vuurproefverhouding (3)

4.2.3 Vergelyk hierdie resultate met dié van 2017 en lewer kommentaar oor die likiditeit van die onderneming. (4)

4.2.4 Bereken die opbrengs op gemiddelde eienaarsbelang. (6)

4.2.5 Behoort die eienaar met hierdie opbrengs tevrede te wees? Motiveer jou antwoord. (3)

INLIGTING:

Kapitaal (1 Maart 2017)	400 000
Netto wins	90 000
Handelsvoorraad	46 500
Krediteure	26 000
Onttrekkings	70 000
Debiteure	33 000
Oortrokke bank	24 000
Wisselgeld	2 500
Bedryfsverhouding (2017)	2 : 1
Vuurproefverhouding (2017)	1,5 : 1

4.3 LS REKENAARS

GEVRA:

4.3.1 Bereken die winsopslag persentasie vir 2018. (3)

4.3.2 Gee TWEE redes vir die afwyking van die winsopslag teiken van 40%. (4)

4.3.3 Die winsopslag vir 2017 was 50%. Watter invloed het die verandering in winsopslag op die besigheid gehad? Haal syfers aan om jou antwoord te ondersteun. (2)

4.3.4 LS Rekenaars spandeer minder op nasionale advertensies en fokus nou op plaaslike advertensies. Was hierdie besluit tot hul voordeel? Haal syfers aan om jou antwoord te ondersteun. (3)

4.3.5 Watter persentasie van verkope word aan salarisse en lone spandeer? (2)

INLIGTING:

	2018	2017
Verkope	810 000	645 000
Koste van verkope	600 000	
Bruto wins	210 000	215 000
Winsopslag teiken	40%	50%
Advertensies	30 000	55 000
Salarisse en lone	64 800	
Netto wins	150 000	136 000

40

TOTAAL: 150

Kopiereg voorbehou